Skolinspektionen

Beslut
2018-04-16
Dnr 43-2017:5377

Karlstads kommun

karlstadskommun@karlstad.se

Hammarö kommun

hammaro@hammaro.se

Karlstads-Hammarö gymnasienämnd

karlstadkommun@karlstad.se

Beslut för gymnasieskola med yrkes- och introduktionsprogram

efter tillsyn i Tingvallagymnasiet, Karlstads-Hammarö gymnasienämnd belägen i Karlstads kommun

Skolinspektionen
Box 2320, 403 15 Göteborg, Besöksadress Kungsgatan 20

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Karlstads kommun och Hammarö kommun att senast den **19 oktober 2018** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag, gemensamt av Karlstads kommun och Hammarö kommun, skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Nedan redovisas förslag på åtgärder. I de fall det är möjligt får bristen avhjälpas på annat sätt.

Undervisning och lärande

Skolinspektionen konstaterar att Karlstads kommun och Hammarö kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- I undervisningen tas hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. (1 kap. 4 § och 3 kap. 3 § skollagen; 6 kap. 7-8 §§ gymnasieförordningen; Lgy 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1. Kunskaper)

Åtgärder

- Rektorn ska se till att det i undervisningen tas hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. I det ingår att elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionen konstaterar att Karlstads kommun och Hammarö kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Ansvariga på skolan ger eleven skyndsamt stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, om eleven riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. (3 kap. 5a § skollagen)
- Ansvariga på skolan utreder elevens behov av särskilt stöd skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. (3 kap. 8 § skollagen)
- Visar utredningen att en elev är i behov av särskilt stöd ges eleven sådant stöd. (3 kap. 8-9 §§ skollagen; Lgy 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.6 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Rektorn ska se till att de elever som riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.
- Rektorn ska se till att ansvariga på skolenheten utreder elevens behov av särskilt stöd skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga.
- Visar utredningen att en elev är i behov av särskilt stöd ska rektorn se till att eleven ges sådant stöd på det sätt och i den omfattning som den enskilde eleven behöver, för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Karlstads kommun och Hammarö kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)
- Vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 kap. 6-10 §§ skollagen)

Åtgärder

- Rektorn ska se till att samtliga elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero.
- Rektorn ska se till att alla händelser där en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling anmäls till rektorn och utreds skyndsamt.

Bedömning

Elever på Tingvallagymnasiet ges inte alltid den ledning och stimulans de behöver för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Undervisningen tar inte alltid hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande och i de fall elever är i behov av extra anpassningar så ges inte heller det till alla de elever som är i behov av det. På skolan finns det finns flera elever i klasserna som är i behov av extra anpassningar och särskilt stöd, och deras undervisande lärare ger inte alltid eleverna det stöd och särskilda stöd som de behöver. Flera av klasserna är stora och därtill är det vanligast att det stöd som eleverna får ges utanför klassrummet och inte inom ramen för den ordinarie undervisningen. Att eleverna i så stor utsträckning är hänvisade till ett stödsystem som ligger utanför ordinarie undervisning innebär att flera elever blir sittande i klassrummet under lektionerna utan att få den hjälp de behöver för att kunna ta till sig lektionsinnehållet och påbörja de uppgifter som ska göras. Istället för att få det stöd de är i behov av i tillräcklig omfattning inom ramen för den ordinarie undervisningen får eleverna sitta av lektionstiden för att senare få stöd på det som på skolan kallas handledning eller i stöd av speciallärare. Elever som en

utredning visat är i behov av särskilt stöd ges också ett stort ansvar att själva ta ställning till om de vill ta emot det stödet eller inte istället för att skolan utifrån vad utredningen visat ansvarar för att besluta om att ge det stöd som eleven är i behov av.

Det råder inte studiero på alla lektioner eftersom elever stör undervisningen genom att prata högt rakt ut om annat än skolarbete, att elever går in och ut ur klassrummen under pågående lektioner och att elever kommer försent till lektioner. Inte heller upprätthåller alla lärare studieron i klasserna och de regler som finns i form av skolans ordningsregler. Bristerna i studieron medför att eleverna inte utvecklas i sina kunskaper så långt de skulle kunna och för vissa att de inte heller når de lägsta kunskapskraven i kurserna.

I de situationer då elever upplever sig ha blivit utsatta för kränkning anmäls detta inte alltid av lärare till skolenhetens rektor utan istället görs en värdering av händelsen innan beslut om att anmäla händelsen sker. Det innebär att eleverna inte upplever att skolan arbetar målinriktat för att motverka kränkande behandling. När rektor och huvudman inte får kännedom om de kränkningar som elever upplever att de utsatts för kan de inte utreda händelsen och utifrån utredningen komma fram till åtgärder för att förhindra liknande framtida kränkningar.

Det är rimligt att anta att bristerna i undervisningen samt de brister som konstaterats i skolenhetens arbete med extra anpassningar och särskilt stöd bidrar till att eleverna på Tingvallagymnasiet inte heller får den studiero de har rätt till. Bristerna innebär att alla elever inte får det de behöver för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

Föreläggande

Undervisning och lärande

Skolinspektionens bedömer att det finns brister i hur undervisningen utgår från elevens förutsättningar vid Tingvallagymnasiet. Undervisningen genomförs inte på ett sådant sätt att hänsyn tas till varje enskild elevs behov och förutsättningar. Tillsynen visar att lärarna inte i alla klasser har möjlighet att ge en mer utmanande undervisning utifrån elevernas förutsättningar eftersom lärarna behöver använda sin tid främst till de elever som inte lika lätt når kunskapskraven. Att den genomsnittliga betygspoängen för avgångseleverna är lägre än för eleverna i riket kan vara en effekt av att eleverna inte får en tillräckligt utmanande undervisning. Bristerna i undervisningen innebär att alla elever inte får den ledning och stimulans de behöver för att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Skolinspektionen bedömer därför att skolans arbete med individanpassning i undervisningen inte uppfyller författningarnas krav.

I skollagen står det att alla elever ska ges den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Av Läroplanen för gymnasieskolan framgår att det i

undervisningen ska tas hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Av Skolinspektionens intervjuer med elever, lärare och rektor framgår att undervisningen inte anpassas efter alla elevers individuella behov och förutsättningar. Eleverna säger att alla lärare inte anpassar undervisningen efter elevernas behov, utan istället gör lärarna som de alltid gjort och möter inte varje enskild elevs behov. Lärare ger inte heller eleverna mer utmanande uppgifter, uppger eleverna. Elever och lärare säger att lärarna är mer fokuserade på att ge de elever uppmuntran som har svårt för att nå betyget E än de som lätt når E och som behöver mer utmanande uppgifter för att nå längre. Det tar en stor del av undervisningens tid att upprepa genomgången för de elever som inte har lyssnat eller som inte förstått instruktionerna och då får övriga elever vänta, säger elever och lärare. Att lärarna inte hinner anpassa undervisningen till elevernas behov beror enligt lärarna både på klassernas storlek, elevgruppernas många och olika behov samt lokalernas begränsningar då det inte finns grupprum att tillgå. Lärarna säger att de får lägga undervisningen på en medelnivå och att de lägger den mesta av sin tid på de elever som inte når eller precis når målen i kursen. Det innebär att de inte hinner satsa på utmaningar för elever som behöver det. Lärarna säger vidare att de försöker ha material för de elever som behöver extra utmaningar men att eleverna sedan får klara sig på egen hand eftersom andra elever behöver mycket individuell bekräftelse. Även rektorn och de biträdande rektorerna säger att lärarna har mer fokus på de elever som inte lika lätt når betyget E än på de som behöver utmaningar i sitt skolarbete. De säger att lärare försöker ge eleverna utmaningar, men att de inte vet om alla lärare gör det. Rektorn säger att alla lärare inte tycker att det är så lätt att coacha elever som har högre kunskaper än läraren i ämnet och att lärarna inte alltid har tid att hjälpa dessa elever utan att de istället får tänka och arbeta på egen hand för att nå högre betyg i kursen.

På skolenheten har rektorn tagit beslut om att ha två lärare i samma kurs på flera av veckans lektioner i några olika ämnen, till exempel i matematik och engelska. Trots dubbleringen, som det kallas på skolenheten, används den extra resursen främst till att ge elever stöd och inte till de elever som behöver utmaningar, säger lärare. Andra lärare säger att de trots dubbleringen inte heller hinner ge alla elever det stöd de behöver i undervisningen.

Det framkommer vid flera intervjuer att elever som har lätt för sig och som behöver mer utmanande uppgifter att arbeta med inte kan få det. Elevhälsan säger att lärarna försöker tillgodose elevernas behov men säger att undervisningen är mer statisk på vissa program. Rektorn uppger i intervju att alla elever inte kan ha ett eget upplägg på undervisningen när det är 32 elever i klassen. Både lärare och elever ger exempel på att de får gå ifrån lektionen tidigare om de snabbt blir klara med den aktuella uppgiften. Under de lektionsbesök som Skolinspektionen genomförde vid tillsynen arbetade eleverna med samma uppgifter och flera av eleverna gjorde annat än det som planerats på lektionerna, till exempel spelade spel på mobilen, pratade om annat eller surfade på internet. En av lärarna sa i intervju efter lektionen att eleverna inte kan få utmanande uppgifter om de behöver det för att utvecklas.

I Skolinspektionens enkät som genomfördes våren 2017, inför tillsynen, med eleverna i år 2 var andelen svarande 78 procent (191 av 244 elever). På påståendet "Skolarbetet stimulerar mig att lära mig mer" svarar 41 procent av eleverna att det stämmer ganska dåligt eller inte alls. På påståendet "Jag får för lite utmanande arbetsuppgifter i skolan" svarar 19 procent att det stämmer ganska bra.

På påståendet "Jag har utrymme att ge stimulerande uppgifter till alla elever" svarar 22 procent av den pedagogiska personalen att det stämmer ganska dåligt, (svarsfrekvensen var 92 procent vilket motsvarar 46 lärare). På påståendet "Jag tycker det är viktigt att eleverna får vänta in varandra så att vi går vidare tillsammans i kunskapsutvecklingen" svarar 33 procent att det stämmer ganska bra.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då Karlstads-Hammarö gymnasienämnds verksamhet inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten, föreligger skäl att förelägga huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Elever i behov av extra anpassningar ges inte extra anpassningar skyndsamt

Skolinspektionen bedömer att elever inte alltid skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning om eleven riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Tillsynen visar att både lärare och elever upplever att elever inte ges extra anpassningar på det sätt och i den omfattning som de bedöms vara i behov av. Att alla elever inte får de extra anpassningar de är i behov av beror på att det är flera elever i de flesta av klasserna som behöver extra anpassningar för att klara kunskapskraven och att lärarna inte hinner med att ge de extra anpassningar som det finns behov av. Även om elevhälsans professioner och de två biträdande rektorerna anser att eleverna ges extra anpassningar utifrån behov bedömer Skolinspektionen att den samstämmiga bild som lärare och elever ger visar att alla elever inte ges extra anpassningar i tillräcklig omfattning. Skolinspektionen bedömer därför att skolans arbete med att skyndsamt erbjuda extra anpassningar inte uppfyller författningarnas krav.

I skollagen anges att om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Vid Skolinspektionens intervju med lärare och rektor framgår att lärarna i regel inte ger extra anpassningar utifrån enskilda elevers behov. Lärarna säger i intervju att det är helt omöjligt att hinna ge alla elever de extra anpassningar som de behöver eftersom det är så många elever i flera av klasserna och att det är så många av eleverna i klasserna som är i behov av extra anpassningar. Lärare uppger att de försöker göra så många generella extra anpassningar som möjligt i undervisningen men dessa är inte

tillräckliga för alla elever med behov av extra anpassningar. De berättar att det finns extra anpassningar som de kan ge eleverna så som inlästa böcker och läxhjälp. Lärarna säger vidare att det även behövs individuella extra anpassningarna men som inte är möjliga att genomföra i den grad de behövs. Det finns, enligt lärarna klasser på skolan där fler än hälften av eleverna är i behov av extra anpassningar och lärarna säger att de inte får något stöd i att kunna ge eleverna extra anpassningar utifrån enskilda elevers behov. De stora elevgrupperna gör att det inte går att säkerställa att alla elever kommer igång med det de ska göra under lektionerna eller att eleverna förstår uppgiften, säger en lärare. Andra lärare instämmer och säger att de i stora drag kan se om elevgruppen hänger med i undervisningen eller inte, men att de inte kan följa upp hur det går för varje enskild elev. Lärare säger att eftersom alla elever inte får de individuella extra anpassningar de är i behov av så innebär det att eleverna inte kan tillgodogöra sig undervisningen och utvecklas i sitt lärande så att de når den nivå de hade kunnat om de hade fått de extra anpassningarna. Rektorn säger att det finns många lärare som inte har kunskap om hur de ska tänka om extra anpassningar i grupp och att de därför upplever att de inte har tiden att ge extra anpassningar. Rektorn säger vidare att det finns tankar om att elevhälsan skulle kunna vara behjälplig i ett arbete med att göra anpassningar till hela elevgruppen, men säger att det inte gjorts ännu.

Vid intervjuer med elever och lärare framkommer att lärarna inte erbjuder eleverna hjälp och stöttning i alla ämnen och att den stöttning som erbjuds är begränsad till schemalagda handledningstillfällen. Elever säger att inte alla lärare informerar eleverna om att de riskerar att inte nå kunskapskraven i kursen, (en så kallad F-varning) och att det finns lärare som ger eleverna den informationen för sent. Elever säger att det finns lärare som inte frågar eleverna om de vill ha hjälp med uppgifter och inlämningsuppgifter och att lärare inte heller informerar dem om att det finns hjälp att få. Mycket av det stöd eleverna kan få erbjuds under det som på skolan kallas handledningstiden, säger eleverna. Under handledningstiden ska alla lärare finnas tillgängliga för elever som behöver mer stöd, men eleverna säger att alla lärare inte finns tillgängliga på den tiden. Eleverna säger vidare att de har svårt att hinna få all den hjälp de behöver om de har flera kurser där de behöver handledning. Även lärare säger att det är svårt för eleverna att hinna få den hjälp de behöver i de olika kurserna. Lärare säger även att eleverna inte alltid kommer till de handledningstillfällen som finns vilket delvis beror på att eleverna är trötta den tidpunkten på dagen då handledning erbjuds. En annan orsak är att det ofta handlar om elever som redan har det svårt i skolan och som inte orkar gå fler timmar i skolan. Några elever berättar att det finns lärare som bara kommer till handledningstillfället om det är så att läraren själv anser att det finns elever som behöver hjälp. Andra elever säger att de flesta lärare finns tillgängliga på handledningstiden.

Vid intervjuer med elevhälsan och de två biträdande rektorerna framgår att de är av uppfattningen att elever ges extra anpassningar i den omfattning de har behov av. Elevhälsan säger att det på skolan finns behov av extra anpassningar i alla klasser och att det finns behov av extra grupprum eftersom klasserna är så stora. Elevhälsan säger att de inte är ute i klasserna och ser hur lärare arbetar med att ge eleverna extra anpassningar, men säger att lärare ger eleverna de extra anpassningar som eleverna är i behov av. Även de två biträdande rektorerna säger att lärarna ger eleverna de extra

anpassningar de är i behov av och att de aldrig hört att det finns lärare som inte skulle hinna ge de extra anpassningarna.

Skolinspektionen har under tillsynen intervjuat 25 lärare i tre olika grupper. Av de 25 lärarna arbetar nio av dem som förstelärare. Under tillsynen har också 22 elever i tre olika grupper intervjuats. I samtliga av dessa intervjugrupper med lärare och elever har det framkommit att alla elever inte får de extra anpassningar som de är i behov av.

Elevers behov av särskilt stöd utreds inte skyndsamt

Skolinspektionen bedömer att elevers behov av särskilt stöd inte utreds skyndsamt. Tillsynen visar att lärare inte alltid anmäler till rektorn när en elev bedöms vara i behov av utredning för särskilt stöd. Lärare väntar ibland för länge innan de anmäler elevers behov av en utredning av särskilt stöd till rektorn och elevhälsan. Tillsynen visar även att lärare anser att det tar för lång tid innan elevhälsan utrett elevens behov och därför anmäler de inte alltid elevers behov av utredning till rektorn. Istället sätter lärare in åtgärder som ligger nära till hands att betraktas som särskilt stöd som exempelvis undervisning av speciallärare, utan att elevers behov av särskilt stöd först har utretts. Elevers behov av studiehandledning på modersmål utreds inte för de elever som kan ha rätt till det och orsaken till elevers omfattande frånvaro beaktas inte i den utredning som ligger till grund för beslut om upprättande av ett åtgärdsprogram. När elevers behov av särskilt stöd inte anmäls och utreds skyndsamt riskerar eleven att bli utan det särskilda stöd som den har behov av och rätt till enligt skollagen. Skolans brister i arbetet med att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd strider mot författningarnas krav.

I skollagen anges att om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Av ingiven dokumentation och Skolinspektionens intervjuer med lärare, elevhälsa och rektor framkommer att elevers behov av utredning för särskilt stöd inte anmäls skyndsamt till rektorn. Enligt de dokument som huvudmannen inkommit med till Skolinspektionen är skolans rutin att lärare ska anmäla elevers behov av en utredning av särskilt stöd om eleven uppvisar studiesvårigheter. Anmälan kan ske direkt från studieresultat, mentorssamtal, frånvaro, hälsosamtal, elevforum eller vårdnadshavare och i de fall extra anpassningar inte haft effekt. Anmälan görs till biträdande rektorn som beslutar om utredning ska påbörjas och därefter om åtgärdsprogram ska upprättas eller inte upprättas. Lärare säger i intervjun att de inte alltid följer de rutiner som gäller för arbetet med att anmäla när en elev riskerar att inte nå kunskapsmålen och är i behov av en utredning av särskilt stöd utan att lärare istället går förbi ärendegången och direkt till att sätta in åtgärderna, till exempel undervisning av speciallärare. Några

lärare säger att det tar upp till tre månader innan elevhälsan utreder behov av särskilt stöd, medan andra lärare säger att utredningen påbörjas snabbt då de anmäler till elevhälsan. Elevhälsan och rektorn uppger i intervju att alla lärare inte anmäler till rektorn när de bedömer att elever riskerar att inte nå kunskapskraven trots att extra anpassningar getts. Rektorn säger att det kan bero på att lärare inte ser elevens behov av särskilt stöd och att lärare väljer att vänta för länge innan de anmäler elevers behov av en utredning av särskilt stöd till elevhälsan. De två biträdande rektorerna säger att det finns elever som fått en så kallad F-varning men att de inte fått in någon anmälan om att eleven kan vara i behov av särskilt stöd och en utredning av detta som de enligt rutinen ska göra när extra anpassningar inte räcker. Istället har lärare informerat eleverna muntligt om att de fått en F-varning. De två biträdande rektorerna säger också att det borde inkomma fler anmälningar om behov av särskilt stöd till elevhälsan än vad det gör. Rektorn säger också att de har skapat en organisation där elevhälsan kommer ut till arbetslagen för att få igång en kultur där lärare berättar om elever som riskerar att inte nå målen.

Vid intervju med elever framgår att orsaken till elevers höga frånvaro inte ingår i utredningen för att bedöma om eleven är i behov av särskilt stöd. Elever säger att det är flera elever som har hög frånvaro på skolan och att orsakerna till frånvaron inte alltid utreds. En elev berättar att hen fick information på utvecklingssamtalet om sin omfattande frånvaro, men att hen då redan haft hög frånvaro under ett års tid. Enligt elevhälsan utreds orsaker till frånvaron, men resultatet av dessa utredningar ingår inte i det underlag som ligger till grund inför ett beslut om upprättande av åtgärdsprogram. Elevhälsan säger vidare att de inte heller har fått i uppdrag att göra en social utredning inför upprättandet av ett åtgärdsprogram och endast i ett fall har de gjort en medicinsk utredning för en elev. De två biträdande rektorerna säger att de på skolenheten utreder orsaken till elevers frånvaro, men säger att den utredningen inte automatiskt är kopplad till att eleven ska få särskilt stöd utan säger att utredningen av frånvaron har avhandlats innan de fattar beslut om att upprätta åtgärdsprogram. Det är enligt en av lärargrupperna som intervjuats oklart när det är meningen att lärarna ska anmäla om de bedömer att en elev kan vara i behov av en utredning för särskilt stöd. De säger att de i första hand ska slussa eleven vidare till handledningstillfällena, men de vet inte om de ska göra en anmälan att eleven är i behov av utredning för särskilt stöd i de fall när eleven väljer att inte gå dit.

Behovet av studiehandledning på modersmål utreds inte för alla elever som kan vara i behov av det som särskilt stöd. Lärare säger att elevers behov av studiehandledning på modersmål inte utreds när extra anpassningar inte räcker till, utan istället får eleverna själva söka det stödet, men det är det få elever som gör. Enligt de biträdande rektorerna är det få elever som får studiehandledning på modersmål eftersom några av eleverna tycker att det tar för mycket tid och andra att det inte vill ha stödet. Några elever har också framfört klagomål på kvaliteten på stödet de fått, enligt de biträdande rektorerna. Rektorn säger att det finns möjlighet att erbjuda studiehandledning på modersmål men att få elever tar emot det stödet.

Rektorn säger i intervjun att de inte bara kan titta på en elev ur ett kursperspektiv eftersom eleven har hela utbildningstiden på sig att nå målen och att en del av elevens utvecklingsplan kan vara att eleven ska arbeta med förmågan att sätta igång sig själv på

egen hand. Det är enligt rektorn ett mål som satts för elever i samråd med elevhälsan och rektorn säger att det inte behövs något åtgärdsprogram eftersom de då arbetar med elevens förmåga. Rektorn säger också att om elever alltid kommer försent till lektionen är det svårt för eleven att nå kunskapskraven för kursen och att eleverna då behöver hitta verktyg för att kunna komma igång med arbetet. Eleverna erbjuds enligt rektorn samtal med kurator eller specialpedagog. Rektorn säger att eleven måste få insikt i att det inte bara är lektionstiden som finns för att skaffa sig kunskap och säger att det finns stöd utanför klassrummet att få.

Elever ges inte särskilt stöd i den omfattning som utredningen visar att de har behov av

Skolinspektionen bedömer att elever inte alltid ges särskilt stöd i den omfattning och på det sätt som utredningen visar att de har behov av. Tillsynen visar att lärarna inte hinner med att ge elever det särskilda stöd som det beslutats om i ett åtgärdsprogram. Det finns också stödåtgärder som inte ges eftersom det inte fungerar att få med dem i schemat, exempelvis som att gå om en kurs. På skolan finns också en syn på särskilt stöd som om det vore frivilligt för eleverna att ta emot eftersom skolformen är frivillig. Det innebär att en utredning av en elevs svårigheter kan visa på ett behov som en elev har men i de fall eleven tackar nej till det särskilda stöd som erbjuds ges inget särskilt stöd. Skolinspektionen vill med anledning av det poängtera att om en utredning av en elevs behov visar att eleven är i behov av särskilt stöd är skolan skyldig att upprätta ett åtgärdsprogram och ge särskilt stöd. Att särskilt stöd på skolan anses vara frivilligt att ta emot och att allt stöd som utredningen visar att eleverna är i behov av inte ges på skolenheten innebär att elevernas möjlighet att nå målen med utbildningen kraftigt försvåras. Det finns också åtgärder som ges till eleverna som Skolinspektionen bedömer är att betrakta som särskilt stöd men där behovet inte utretts och inte dokumenterats i ett åtgärdsprogram och därför inte heller kan överklagas av eleven eller dennes vårdnadshavare. I intervjuerna med lärarna framgår att det råder en begreppsförvirring avseende skillnaden på extra anpassningar och särskilt stöd. Mot ovanstående bakgrund bedömer Skolinspektionen att elevers behov av särskilt stöd inte ges i den omfattning och på det sätt som utredningen av elevers behov visar att de har behov av för att tillgodogöra sig undervisningen. Detta strider mot författningarnas krav.

I skollagen anges att om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning. Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av 28 kap. 16 § skollagen framgår att rektors beslut om åtgärdsprogram får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Av gymnasieförordningen framgår att en elev i gymnasieskolan kan befrias från undervisning i en eller flera kurser eller gymnasiearbetet om eleven önskar det och har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på annat sätt. Reducerat program beslutas inom ett åtgärdsprogram. Enligt läroplanen för gymnasieskolan har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att elever som behöver särskilt stöd eller andra stödåtgärder får detta. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/2010:165 s. 413)

framgår bl.a. följande: Att utbildningen i gymnasieskolan är frivillig innebär inte att det är frivilligt att delta i undervisningen. En elev som har börjat i gymnasieskolan måste delta i undervisningen. Det är en förutsättning för att eleven ska kunna nå utbildningsmålen.

Vid intervjuer med både elever och lärare framgår att lärarna inte hinner med att ge det särskilda stöd eleverna är i behov av. Lärare säger att de inte hinner med att ge särskilt stöd utifrån de behov som står framskrivet i åtgärdsprogrammen eftersom det också finns så många elever i klassrummet som är i behov av extra anpassningar och stöd. Ingen av de intervjuade eleverna eller lärarna kan ge exempel på att elever får särskilt stöd inom ordinarie undervisning. Lärare säger att de inte provat att ge elever särskilt stöd på individnivå i klassrummet. Elever berättar att det finns elever som stör undervisningen eftersom de inte får det stöd de behöver och därför inte förstår vad de ska göra på lektionen. Att eleverna inte får särskilt stöd och extra anpassningar beror enligt lärarna på att det är för många elever i klasserna. För eleverna betyder det att de riskerar att få betyget F, att eleverna inte får någon motivation till skolarbetet och att kunskapsutvecklingen går långsammare än vad den borde göra, säger lärarna. Lärarna säger också att elevernas psykiska ohälsa ökar och att elever inte ges förutsättningar att nå kunskapskraven eftersom de inte får det stöd de behöver. Lärarna säger att om eleverna fått det särskilda stöd de är i behov av så skulle de få mer motivation och skolglädje, högre betyg och färre F i betyg.

Det finns utredningar genomförda som visar att elever är i behov av särskilt stöd men där eleven innan åtgärdsprogrammet upprättas erbjuds välja om han eller hon vill ta emot det särskilda stöd som skolan erbjuder, säger lärare, elevhälsan, biträdande rektorer och rektorn. Detta eftersom gymnasieskolan är en frivillig skolform och skolan därför inte kan tvinga eleverna att ta emot särskilt stöd, säger lärare. Det innebär att elever inte ges särskilt stöd trots att en utredning visat att de är i behov av stödet, till exempel studiehandledning på modersmål, extra undervisning i en kurs eller att gå om en kurs eller ett läsår. En representant för elevhälsan säger att eleverna borde få de åtgärder de är i behov av även om de inte vill ta emot det eftersom det är skolans ansvar att besluta om vad som är bäst för eleven.

Möjligheten för elever att gå om en kurs är svår att organisera eftersom det ställer till problem i schemaläggningen, därför erbjuds eleverna istället att få göra en prövning på hela kursen, säger lärare. I matematik säger lärarna och elevhälsan att de erbjudit en grupp elever att gå om kursen, men att få elever kom till undervisningen och lärarna säger i intervju att inga elever som gått om kursen fått ett godkänt betyg på kursen. Om eleven har behov av mer stöd och inte får det tillgodosett av skolan och enda utvägen är en prövning av kursen där de behöver plugga själva så klarar inte eleverna det, säger lärare. Elever säger att det är stressigt för dem att göra en prövning eftersom de måste läsa in allt på samma gång och säger att de inte fått information om att de skulle kunna få något annat stöd för att klara kursen. Elever erbjuds, enligt lärare och elever, förlängda kurser och studiehandledning på modersmål utan att det finns dokumenterat i ett åtgärdsprogram för eleverna.

Både elevhälsan och biträdande rektorer uppger att de på skolan har tagit beslut om för få åtgärdsprogram jämfört med behovet av åtgärdsprogram på skolenheten. I

intervjuerna med lärarna uppger de att det i vissa klasser finns ett tiotal elever som ska ges särskilt stöd enligt ett åtgärdsprogram (men som inte får det särskilda stödet). Av rektors redovisning framgår att det totalt finns åtta åtgärdsprogram på hela skolenheten. På skolan går cirka 700 gymnasieelever på fem yrkesprogram, ett högskoleförberedande program samt på introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val.

På skolenheten är andelen elever som avslutade utbildningen vid skolenheten inom tre år och tog gymnasieexamen lägre än motsvarande resultat i riket. Skolverkets statistik visar också de elever som avslutade utbildningen vid skolenheten med avgångsbetyg, dvs. med betygsatta kurser i minst 2500 poäng, läsåret 2016/17 och fick gymnasieexamen ligger lägre än motsvarande i riket. Också den genomsnittliga betygspoängen hos skolenhetens avgångselever var lägre än resultaten i riket. Betygspoängen varierar mellan olika program. På hotell- och turismprogrammet var den genomsnittliga betygspoängen för de elever som nått gymnasieexamen 11,9 (13,7 i riket).

Motivering till föreläggande som ingripande

Då Karlstads-Hammarö gymnasienämnds verksamhet inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten, föreligger skäl att förelägga huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Samtliga elever tillförsäkras inte en skolmiljö som präglas av studiero

Skolinspektionen bedömer att utbildningen inte utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. Studieron varierar på skolenheten mellan program, klasser och kurser. Några elever har studiero på en majoritet av lektionerna, medan andra inte har studiero på en övervägande del av lektionerna. Anledningen till att det inte är studiero i vissa klasser är att elever stör undervisningen genom att prata högt rakt ut om annat än skolarbete, att elever går in och ut ur klassrummen under pågående lektioner och att elever kommer försent till lektioner. Bristerna i studieron medför att eleverna riskerar att inte utvecklas i sina kunskaper så långt de skulle kunna och för vissa att de inte heller når de lägsta kunskapskraven i kurserna. Att undervisningen inte heller är anpassad efter varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, samt att eleverna inte i ordinarie undervisning ges de extra anpassningar och särskilda stöd de är i behov av påverkar också studieron på ett negativt sätt. Alla elever tillförsäkras inte en studiemiljö som präglas av studiero vilket strider mot författningarnas krav.

Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Vid intervju med elever och elevhälsan framgår att det inte råder studiero i alla klasser. Enligt eleverna finns det lektioner där eleverna inte gör något skolarbete alls på grund av att den bristande studieron gör att eleverna inte kan koncentrera sig. Det medför i

sin tur att motivationen till skolarbetet försvinner, enligt eleverna. Det finns elever som stör undervisningen så mycket att eleverna tycker att läraren borde ge dessa elever en tillsägelse om att lämna lektionen, men det görs inte. Flera elever från flera klasser säger att det inte är alla lärare som bryr sig om att säga till elever som stör ordningen. Elever berättar att det finns lektioner där de fått avsluta lektionen en halvtimme före tidpunkten när lektionen skulle vara slut enligt schemat eftersom det var så dålig studiero att lektionen inte kunde genomföras. Eleverna säger också att eftersom det är så dålig studiero i vissa klasser så får de inte gjort det de ska på lektionerna. Elevhälsan som bekräftar elevernas upplevelse av att det inte råder studiero i alla klasser säger att det finns klasser på skolan där elever skriker, pratar och stör undervisningen så att andra elever inte kan koncentrera sig och höra vad läraren säger.

Två av de tre lektionsobservationer som Skolinspektionen genomförde under tillsynen visade exempel på att flera elever inte fick gjort något skolarbete under hela den tid då Skolinspektionens utredare deltog. Elever pratade istället om annat än skolarbetet, använde sina mobiler till sociala medier, näthandel och spel samt tog rast mitt under pågående lektion.

Vid intervju med lärare framgår att de anser att det varierar huruvida klasser har studiero under lektionerna. I intervjuerna säger lärare och elever att det är stor skillnad i hur studieron är; allt ifrån att det inte är studiero på två tredjedelar av lektionerna till att det är studiero hela tiden. De säger också att det är olika inom olika program och att det finns klasser inom de olika programmen där de har god studiero och andra klasser inom programmen där eleverna sällan har studiero. Lärare säger att det är mer studiero i de klasser som innehåller färre elever och där de har tillgång till grupprum eller Studiecentrum (studieplatser i biblioteket).

Eleverna säger i intervju att många elever använder sina mobiler till annat än skolarbete och därför inte hör lärarens genomgång, vilket i sin tur gör att läraren får ta en stor del av lektionstiden till att förklara genomgången igen. Det gör att elever får vänta in varandra istället för att börja på ett nytt moment. När lärare, som enligt eleverna gett upp, inte längre säger till när elever stör studieron skapas en irritation i elevgruppen. För de elever som stör undervisningen innebär det att dessa kommer efter i skolarbetet, säger eleverna.

Av olika intervjuer framgår att brister i studieron beror på olika orsaker. Lärare och elever säger att det finns ordningsregler, men att det är olika ifall lärarna ser till att eleverna följer dem. Lärare säger att det ibland är omöjligt att nå elever som stör studieron eftersom de är i helt andra tankar. Då får läraren avbryta genomgången eller arbetssättet och erbjuda eleverna något helt annat som att gå iväg från klassrummet och arbeta på en annan plats. Lärare säger att det förekommer att elever går in och ut ur klassrummen, elever som kommer försent och elever som stör de andra eleverna genom att prata om annat. De två biträdande rektorerna säger att studieoron i vissa klasser beror på att det pedagogiska ledarskapet i klassrummet ser olika ut och säger att det finns lärare som har svårt att få till studieron. Rektorn säger att bristande studiero för en del elever innebär att elevernas måluppfyllelse påverkas på ett negativt sätt och säger att eleverna inte kommer så långt i sitt lärande som det är tänkt.

Lärare utreder inte och anmäler inte till rektorn när de får kännedom om att elever upplever sig utsatta för kränkande behandling

Skolinspektionen bedömer att skolans målinriktade arbete mot kränkande behandling inte fullt ut följer författningarnas krav. Det framgår av tillsynen att all personal i skolan inte gör en anmälan om kränkande behandling till rektorn om de fått kännedom om att en elev upplevt sig utsatt för kränkande behandling. Det framgår även att det förekommer att lärare gör en värdering av ifall det inträffade utgör kränkande behandling eller inte innan det inträffade utreds och eventuellt anmäls till rektorn. Vissa situationer som elever upplevt som kränkande har av denna anledning inte anmälts vidare av lärare till rektorn. Det innebär en risk för att alla upplevda kränkningar inte utreds i tillräcklig omfattning och att man på skolenheten inte får kännedom om vilka åtgärder som behöver genomföras för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever vid skolan i framtiden. Därmed efterlevs inte författningarnas krav.

Enligt skollagen är lärare eller annan personal om de får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Vid intervju med rektor, lärare och elevhälsa framgår att upplevda kränkningar inte alltid anmäls skyndsamt till rektorn. Rektorn säger att lärare gör olika i sin bedömning av om en elev blivit utsatt för kränkande behandling. Några lärare bedömer att det bara är lite "gruff" mellan eleverna och andra gör en anmälan om kränkande behandling. Rektorn säger att lärare pratar med eleverna om något har inträffat men att de inte alltid anmäler den upplevda kränkningen vidare till rektorn. Lärarna säger att det ser olika ut på skolan om lärare anmäler kränkningar eller inte och säger att de känner till fall där en anmälan om kränkande behandling inte gjorts. Lärare säger att de pratar med rektorn eller mentorn när en kränkning skett, men säger att inget dokumenteras. Lärare berättar att de gör en bedömning av det eleverna berättar för dem och pratar i klassen om det som skett. De säger att de frågar den som säger sig blivit utsatt om en förändring skett och om det inte skett någon förändring så berättar de om möjligheten att anmäla. Lärare säger att de gör en bedömning av om det är en kränkande behandling som skett innan de väljer att anmäla händelsen. Några lärare säger att de berättar för eleverna att de kan vända sig till kommunens klagomålshantering. Elevhälsan säger att de inte tror att alla kränkningar anmäls och ger som exempel att alla lärare inte uppfattar det som en kränkning om en elev blir kallad för "jävla hora".

I skolenhetens likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling för läsåret 2017/18 uppmärksammas som "riskområde" grupperingar där blickar utbyts i tysthet. Som aktivitet för att motverka detta anges att det ska genomföras en värdegrundsdag på skolan där elever i olika årskurser ska ges tillfälle att mötas. På Skolinspektionens fråga om eleverna som ofta undervisas i en lokal utanför huvudskolbyggnaden känner sig trygga när de vistas i lokalerna i huvudbyggnaden, säger lärarna att de inte fått

några signaler om att eleverna känner sig otrygga då. Lärarna har uppmärksammat att eleverna aldrig går till uppehållsrummet och säger att det är svårt att hålla koll på hur eleverna har det i korridorer och andra delar av skolan eftersom eleverna är så utspridda. Lärare säger att de tror att elever kan vara otrygga på grund av blickar som ges mellan elever.

Vid intervjuer med elever framkommer att lärare inte utreder upplevda kränkningar. Det finns elever som i intervjun säger att skolan inte gör någonting när det förekommer kränkningar utan att det ligger på eleven att ta ansvar för och tag i kränkningar själv. Andra elever berättar att de tagit upp att de upplever att elever på yrkesprogram får blickar av elever på högskoleförberedandeprogram när de är i huvudkolbyggnaden. Eleverna säger att deras lärare sagt till dem att de inte får några blickar och därför har inget gjorts för att förhindra att eleverna känner sig osäkra i skolan. Elever säger att det skett kränkningar mellan två elever där läraren istället för att ta tag i situationen bidragit till att den ena eleven blev utsatt genom att hota eleven med att få betyget F.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då Karlstads-Hammarö gymnasienämnds verksamhet inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten, föreligger skäl att förelägga huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden där Skolinspektionen inte har funnit brister

Arbetsplatsförlagt lärande, grundläggande behörighet och introduktionsprogram (om yrkesprogram och/eller introduktionsprogram finns vid skolenheten)

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Karlstads-Hammarö gymnasienämnd uppfyller författningarnas krav inom arbetsplatsförlagt lärande, grundläggande behörighet och introduktionsprogram (om yrkesprogram och/eller introduktionsprogram finns vid skolenheten).

Bedömning och betygssättning

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Karlstads-Hammarö gymnasienämnd uppfyller författningarnas krav inom bedömning och betygssättning.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Karlstads-Hammarö gymnasienämnd uppfyller författningarnas krav inom förutsättningar för lärande och trygghet.

Styrning och utveckling av verksamheten

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Karlstads-Hammarö gymnasienämnd uppfyller författningarnas krav inom styrning och utveckling av verksamheten.

På Skolinspektionens vägnar

X Hans Larson

Enhetschef
Signerat av: Hans Larson

X Annika Stenberg

Föredragande/utredare
Signerat av: Annika Stenberg

Allmänt om tillsynen:
Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilagor
Bilaga 1: Fakta om Tingvallagymnasiet

Fakta om Tingvallagymnasiet

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Karlstads och Hammarö kommuner under våren 2018. Tingvallagymnasiet besöktes av Skolinspektionen mellan den 30 januari och den 1 februari 2018.

Tingvallagymnasiet är en kommunal gymnasieskola vars huvudman är Karlstads-Hammarö gymnasienämnd. Nämnden har ansvar för totalt fyra gymnasieskolor, Nobelgymnasiet, Sundstagymnasiet, Tingvallagymnasiet och Älvkullegymnasiet.

Tingvallagymnasiet erbjuder utbildning på de nationella programmen; ekonomiprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, hotell- och turismprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet, samt introduktionsprogrammet programinriktat individuellt val. Det går ca 700 elever på skolan.

Skolenheten leds av en rektor som till sin hjälp har två biträdande rektorer. På skolan arbetar ca 80 lärare. I skolbyggnaden finns också verksamhet inom gymnasiesärskolan och kommunal vuxenutbildning.

Måluppfyllelse

Elevernas kunskapsresultat
Skolverkets statistik läsåret 2016/17 visar att 71 procent av de elever som avslutade utbildningen vid skolenheten inom tre år tog gymnasieexamen. Detta ligger lägre än motsvarande resultat i riket där andelen var 76 procent. Skolverkets statistik visar att 80 procent av de elever som avslutade utbildningen vid skolenheten med avgångsbetyg, dvs. med betygsatta kurser i minst 2500 poäng, läsåret 2016/17 fick gymnasieexamen. Detta ligger lägre än motsvarande i riket där andelen var 89 procent.

Enligt Skolverkets statistik från läsåret 2016/17 var den genomsnittliga betygspoängen hos skolenhetens avgångselever 13,3 att jämföra med riksgenomsnittet för samtliga nationella gymnasieprogram som var 14,1. Betygspoängen varierar mellan olika program. På hotell- och turismprogrammet var den genomsnittliga betygspoängen för de elever som nått gymnasieexamen 11,9 (13,7 i riket). På vård- och omsorgsprogrammet var den genomsnittliga betygspoängen 14,0 för de elever som nått examen (13,4 i riket).

I skolenhetens egen uppföljning *Kvalitetsuppföljning verksamhetsåret 2016* följs bland annat studieresultat, frånvaro, avhopp och elevers inflytande, trygghet och studiero upp. Av uppföljningen framgår att frånvaron per program har minskat på alla program mellan 2015 och 2016 utom på Handels- och administrationsprogrammet. I en kommungemensam enkät som elever i år 1 fått besvara mäts resultatet i indexvärden mellan 1 och 5 där 5 är det som mest stämmer med påståendet. På påståendet "Jag får vara med och påverka innehållet i undervisningen" är indexvärdet 3,1 vilket är något högre än tidigare läsår (2,9), högst indexvärde har svaren från eleverna på hantverksprogrammet (3,6) och lägst har svaren från eleverna på ekonomiprogrammet och restaurang- och livsmedelsprogrammet (2,9).

Resultat av arbetet för trygghet och studiero
I Skolinspektionens enkät som genomfördes våren 2017, inför tillsynen, med eleverna i år 2 var andelen svarande 78 procent (191 av 244 elever). Av dessa svarar 72 procent av eleverna att påståendet "Jag har studiero på lektionerna" stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra. På påståendet "Jag känner mig trygg i skolan" svarar 72 procent att det stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra.

I en kommungemensam enkät som elever i år 1 fått besvara, mäts resultatet i indexvärden mellan 1 och 5 där 5 är det som mest stämmer med påståendet. På påståendet "Jag känner mig trygg i skolan" är indexvärdet 4,6 vilket är samma som tidigare läsår, högst indexvärde har svaren från pojkar på ekonomiprogrammet med 4,9 och lägst indexvärde får svaren från pojkar och flickor på vård- och omsorgsprogrammet samt pojkar på hantverksprogrammet. På påståendet "Det är arbetsro på lektionerna" är indexvärdet 3,4 vilket är samma som tidigare läsår, högst indexvärde har svaren från pojkar på ekonomiprogrammet med 3,9 och lägst indexvärde får svaren från flickor på handels- och administrationsprogrammet (2,4).